

”לאחר מות...”: שמירת רשומות והעברת מידע במקרים של פטירת פסיכולוג מטפל ופטירת מטופל

האחריות לטפל בהם”. על פסיכולוג לשקול היטב אם החומר שבידיו יכול להיות נחוץ בעתיד למטרה טיפולית כלשהי או לצורכי המטופל, ובהתאם לכך להחליט אם אפשר לבער את התיק אם לא. מאחר שאין הפסיכולוג יכול ליישם החלטה כזו שהרי כבר אינו בין החיים, ובוודאי שאין ציפייה מיורשיו שיעשו זאת שהרי ברוב המקרים אין להם ההכשרה הנדרשת להחליט בכך, לכן, ומטעמי זהירות, יש להניח כי החומר שבתיקי המטופלים עשוי להיות נחוץ לטיפול בעתיד ואין היורשים רשאים להחליט על ביצורו על דעת עצמם.

יתר על כן, מכיוון שהרשומות המתנהלות על ידי הפסיכולוגים נדרשות, לעתים, כדי לשמש ראיה בבית המשפט, ההמלצה היא לשמור את התיקים הרפואיים לתקופה שלא תפחת מתקופת ההתיישנות הקבועה בחוק לגבי תביעות שבמסגרתן יכול להתעורר הצורך ברשומה הפסיכולוגית כראיה. (יש לשמור רשומה פסיכולוגית 7 שנים מאז הרישום האחרון בתיק הפסיכולוג, 20 שנה לגבי אישום בגין רצח ו-10 שנים בגין עבירות מין ואלימות).

לדברי עו”ד רימר, חשיפת סודותיהם של המטופלים בפני המטפל, היא תוצאה של מערכת יחסים אינטימית שבין מטפל למטופל ואין היא דבר העובר בירושה. במילים אחרות, עם פטירתו של המטפל, בא הקץ אף למערכת יחסים זו. המידע שתועד במסגרת מערכת יחסים זו שהייתה ואיננה עוד, היא נחלת יוצרי המערכת ולא אף אחד אחר, לרבות יורשי המטפל. רק מי שהיה זכאי לקבל את המידע בהיות המטפל בין החיים, רשאי לקבלו לאחר מותו.

והוא מסכם: “בין החובות המוטלות על מטפל מצויה החובה לנהל ולשמור רשומות, למסור לידי המטופל מידע מתוך הרשומה וכך כאשר נפטר המטפל, עוברת חובת השמירה על הרשומות ובכלל זה השמירה על חסיונם

בכל פנייה נדרשת הוועדה לחזור ולבדוק את הנתונים של כל מקרה לגופו על מנת לתת את התשובה האתית והמקצועית ביותר, הן תוך כדי התייחסות לחוק ולכללי האתיקה והן תוך התחשבות ברגישות הנושא.

במאמר זה נסקור את הכללים והחוקים הרלוונטיים תחילה בנוגע לפטירת הפסיכולוג המטפל, ובהמשך בנוגע לפטירת המטופל.

1. שמירת רשומות והעברת מידע לאחר פטירת המטפל

בקוד האתיקה של הפסיכולוגים 2004 בסעיף 3.1 “שמירת סודיות” נאמר: (ה) “על הפסיכולוגים להיערך לאפשרות של הפסקת עבודתם באופן מתוכנן או פתאומי, ולדאוג לסידורים הנאותים לשמירה על המידע שצברו, לרבות הרשומות הרפואיות והטיפול בהן לאחר הפסקת עבודתם”.

בנוסף, סעיף 17 לחוק זכויות החולה, התשנ”ו-1996 מסדיר את חובתו של מטפל לנהל רשומה רפואית ולשמור עליה. החוק קובע (ב) כי “המטפל, ובמוסד רפואי - מנהל המוסד, אחראים לניהול השוטף והעדכני של הרשומה הרפואית ולשמירתה בהתאם לכלל דין”. עו”ד ד”ר אבי רימר, שהיה היועץ המשפטי של הפ”י, מציג את השאלה במלואה במאמרו “שמירת תיקי מטופלים של פסיכולוג שנפטר” (פסיכואקטואליה, 2005): “לאחר פטירתו של פסיכולוג, מוטל על יורשי הממוח לטפל בעיזבונו. בין שאר חלקי העיזבון הנותרים במשרדו של פסיכולוג שנפטר, לצד ספרים וריהוט, מצויים תיקי המטופלים, שטופלו על ידיו במועדים שונים. נשאלת השאלה, מה ייעשה בתיקי מטופלים אלו, שהצטברו במשך השנים במשרדו הפרטי של פסיכולוג שנפטר ועל מי מוטלת

הפניות לוועדת האתיקה הן מגוונות מאוד ובתחומים שונים. יש פעמים ולוועדת האתיקה מגיעות פניות הנוגעות לנושאים אישיים-אנושיים. במאמר שלהלן נתייחס

לאחד מהנושאים הרגישים והכואבים כאשר נשאלת שאלה לגבי שמירת רשומות ותיקים של פסיכולוג שנפטר, או כאשר המטפל מתבקש להעביר מידע על מטופל שלו שנפטר.

בשני המקרים הפונים הם בדרך כלל קרובי המשפחה של הנפטר. במקרה של פטירת פסיכולוג - המשפחה עומדת בפני השאלה מה לעשות עם התיקים החסויים שנותרו. במקרה של מטופל שנפטר - המשפחה מחפשת לעתים מענה לשאלות שנותרו פתוחות, או מבקשת לזכור את דמותו על ידי הוצאת חוברת או ספר, והפנייה לפסיכולוג היא על מנת לברר אם קיים בידו מידע נוסף שיכול להאיר את דמות הנפטר. הפניות בתחום זה הן בדרך כלל כאשר המוות הוא פתאומי. סוג שיכח יותר של פנייה הוא כאשר המוות אינו טבעי. במקרים אלה הפניות הן של גורמי חקירה משטרתיים בנוסף לפניות בני משפחה שרוצים להבין יותר את שהתרחש.

אל עיזבונו באמצעות מנהל העיזבון. לפיכך אסור ליורשים או למנהל העיזבון להשליך את התיקים.

בנסיבות העניין, מומלץ שמנהל העיזבון יעביר את התיקים לעיונם של גורמים מקצועיים שיקבעו אילו מן התיקים ניתן להעביר בשלמותם ובאילו מקרים קיים חשש שמסירת המידע למטופל עלולה לגרום לנזק.

לאחר בירור זה, יפנה מנהל העיזבון בכתב, אל המטופלים ויבקש את הנחייתם בכל הקשור לשמירה על תיקיהם האישיים, תוך ציון העובדה שאם תוך פרק זמן קצוב לא תתקבל הנחייתם, יבוערו התיקים. מנהל העיזבון יהיה אחראי ליישום הנחיית המטופלים, להעברת תיקים חסויים לגורמים מטופלים אחרים ולביעור תיקים שאין להם דורש.

2. מסירת מידע על מטופל שנפטר

בקוד האתיקה המקצועית של הפסיכולוגים-2004 נכתב:

3.1 (ד) "החובה לשמור על סודיות ועל פרטיותו של הלקוח תחול גם לאחר מותו של הלקוח".

במקביל, יש לזכור, שחוק הירושה, 1965 קובע כי: "במקרה שבו המטופל נפטר, יכולים היורשים החוקיים להגיש בקשה לעיין ברשומה הרפואית, אם יציגו צו ירושה חתום ומאושר ע"י בית משפט או על ידי בית דין רבני".

בפסק דין, שניתן ב-2012 על ידי השופט רונן אילן בבית המשפט בתל אביב (ה"פ 9-12-29490-05-2012 עזבון פלונית ז"ל נ' הפסיכיאטרית פלדמן-קופלר) מובא דיון עקרוני מעניין על זכותו של המת לפרטיות:

"השמירה על כבוד האדם פירושה גם שמירה על כבודו של האדם לאחר מותו וכך גם זכותו של אדם לשמירה על פרטיותו איננה פוקעת בפטירתו. זכות זו לפרטיות ממשיכה להיות מוגנת גם אחרי מותו. לכן גם נשמרת החובה לשמור בסוד מידע רפואי על מטופל גם לאחר פטירתו".

לפי סעיף 18 בחוק זכויות החולה זכאי המטופל עצמו לקבל מהמטפל או מהמוסד הרפואי מידע רפואי מהרשומה הרפואית. ובהמשך נאמר (ג) "רשאי מטפל להחליט שלא למסור למטופל מידע רפואי מלא או חלקי המתייחס אליו, אם המידע עלול לגרום נזק חמור לבריאותו הגופנית או הנפשית של

המטופל או לסכן את חייו". כלומר, לא יימסר לאחר מידע, אלא אם הנפטר הסכים לכך בעודו בחיים, ובוודאי לא מידע שהמטפל חשב שיש בו חשש שעלול לגרום נזק למטופל או לסכנו.

בפסק הדין הנ"ל נטען במפורש ש"זכותו של אדם לפרטיות הינה 'זכות אישית'. זו איננה 'זכות רכושית'. לכן גם לא נכללת זכות זו במסגרת העיזבון ולא עוברת לבעלות היורשים. הזכות לפרטיות נותרת זכותו של הנפטר". אין היורש יכול לתבוע מידע רפואי בשמו של המנוח. מעמדו של היורש כמעמד "אחר" המבקש את המידע וכך יתייחס לבקשה המטפל שברשותו המידע.

יחד עם כך, אין השופט שולל לחלוטין העברת מידע על מטופל ליורש במקרה שהיורש "יצביע על אינטרס לגיטימי לקבלת המידע". אינטרס שיאפשר איזון בין זכות הנפטר לפרטיות ויאפשר חשיפה מידתית של המידע לאותו הצורך לשמו הוא מבוקש.

במאמר נוסף של עו"ד אבי רימר (פסיכואקטואליה, 2006) על "חיסיון הטיפול בין פסיכולוג למטופל: האם רשאי פסיכולוג למסור עדות בפני בית משפט על אודות מטופלו, לאחר מותו של המטופל", טוען ד"ר רימר: "בכל מקרה אין למסור לקרובי משפחה של הנפטר מידע, שהמנוח גילה את רצונו שישמר חסו, או מידע כאמור שיש להניח כי נמסר לפסיכולוג מתוך אמון שישמר בסוד גם לאחר מותו. במקרה של ספק, אין למסור את המידע אלא על פי צו של בית המשפט, אשר ידון עניינית בטענת החיסיון הרפואי של הפסיכולוג".

כל זאת מבוסס על פקודת הראיות-1971, סעיף 50 העוסק ב"עדות פסיכולוג" וטוען, שהפסיכולוג "אינו חייב למסור ראייה על דבר הנוגע לאדם שנזקק לשירותו והדבר הגיע אליו תוך עבודתו כפסיכולוג והוא מן הדברים שלפי טיבם נמסרים לפסיכולוג בדרך כלל מתוך אמון שישמרו בסוד". הסרת החיסיון מתאפשרת אם ויתר האדם על החיסיון, או שמצא בית המשפט כי הצורך לגלות את הראייה לשם עשיית צדק עדיף מן העניין שיש לא לגלותה.

תיאור מקרה: לוועדה הופנתה בקשה להתייעצות מפסיכולוגית, אשר הבעל

של מטופלת שלה, ששמה קץ לחייה זמן קצר לאחר הפגישה הטיפולית עמה, ביקש באמצעות עורך דינו לקבל ממנה את הרשומות הנוגעות לאשתו.

הפסיכולוגית מצידה חשבה שאין זה נכון למסור את הרשומות לבעל מאחר שגילוי תוכן פוגע בפרטיות הנפטרת ועלול לפגוע גם במשפחתה.

לאחר שהוועדה בדקה ומצאה שמבחינה טיפולית-מקצועית נהגה הפסיכולוגית כראוי (כולל הפנייתה לאבחון פסיכיאטרי), חשבה הוועדה שהתנגדותה של הפסיכולוגית להעברת הרשומות לידי הבעל - מוצדקת. הוועדה ייעצה לה שבמקרה ושתידרש על ידי בית המשפט להציג את הרשומות לפניו, תבקש מהשופט דיון מקדים (ועדיף בדלתיים סגורות) על מנת להביא את נימוקיה לסירוב, ותצטרף לכך את חוות דעת הוועדה. החלטת בית המשפט היא המחייבת.

באותו פסק דין שאוזכר לעיל נטען כי יורשיו של אדם הם בדרך כלל קרוביו, בני משפחתו. הדעת נותנת, שדווקא כלפיהם מבקש אדם לשמור בסוד את הדברים שהשמיע במסגרת הטיפול שאותו קיבל (לדוגמא: נטיות מיניות, תפיסת עולם שונה, קשר רומנטי או דעות על בני משפחתו הקרובים). לא סביר שהסודות הכמוסים שסופרו למטפל מתוך אמון שישמרו בסוד, ייחשפו דווקא בפניהם של אלו שמפניהם נשמר הסוד. שיקול דעת של פסיכולוג שלא למסור את הרשומות של המטופל שנפטר, הנובע מסיבות מקצועיות של הגנת פרטיות וצנעת המטופל שנפטר והרצון להגנה על היורשים, יכול להידון רק על ידי בית המשפט.

לסיכום

שמירת רשומות פסיכולוגיות היא לפי חוק ובהתאם לכללי האתיקה המקצועית. פרטיותו של אדם נשמרת גם לאחר מותו. לכן חובה לשמור בסוד מידע רפואי על מטופל גם לאחר פטירתו או לאחר פטירת המטפל שהיה שותף בברית טיפולית עמו להשגת מידע זה.

ועדת האתיקה של הפ"י:

חנה בן-ציון, יו"ר

יונת בורנשטיין-בריוסף

שלונית בן-משה

נהג קופלביץ

